

ВОДИЧ

ПРЕОБРАЗБА НА ДРУШТВО ОД ЕДНА ВО ДРУГА ФОРМА НА ДРУШТВО

Во соработка со проектот “Корпоративно
управување и Законот за трговските друштва”
од **USAID**

Скопје 2005

Подготвил:
Виолета Попова

Издавач:
Здружение на правници од стопанството на РМ
Совет за корпоративно управување

Уредувачки одбор:
Проф. Др. Тито Беличанец,
редовен професор на Правниот факултет во Скопје
Самир Латиф,
сениор правен советник при проектот CG & CL
Др. Грегори Ф. Масен,
директор на проектот CG & CL
Дерил Браун,
сениор правен советник при проектот CG & CL
Марија Игнатова Ѓошева,
правен советник при проектот CG & CL

Тираж:
1000 примероци

Печати:
Алма Печатница

Скопје 2005

Вовед

Друштвото од одредена форма може да настане на два начина, и тоа:

- 1) по оригинерен пат - со основање; или
- 2) по деривативен пат - со преобразба на една форма на друштво во друго.

Разликата е во тоа што со основањето друштвото настанува оригинерно, изворно, пред тоа не постоело. Спротивно, кај деривативното настанување на друштвото тоа пред тоа веќе постоело, само во друга правна форма. Заради тоа овде не се работи за настанување со основање, "од ништо", туку од изведено настанување на друштвото од одредена форма, и тоа на начин што тоа друштво настанало со преобразба од некоја друга форма на друштво.

Друштвото ја менува правната форма така што по преобразбата постои во друга правна форма. Во правната литература се зборува за промена на "правното руво". Пример: со преобразбата акционерското друштво станува друштво со ограничена одговорност; јавното трговско друштво станува акционерско друштво, или друштвото со ограничена одговорност станува командитно друштво итн.

Важни прашања

Како важни прашања коишто заслужуваат внимание на оваа тема се:

1. Кои се причините за преобразбата?
2. Како се донесува одлуката за преобразбата?
3. Што се случува по преобразбата со:
  - трговското друштво;
  - содружниците, односно акционерите и
  - односите спрема третите лица?
4. Како се остварува заштитата на содружниците, односно акционерите при преобразбата?
5. Дали може трговецот-поединец да се преобрази во трговско друштво?

Со оглед да во деловната пракса кај нас најприсутни форми на трговски друштва се друштвото со ограничена

одговорност и акционерското друштво заслужува и нешто пооделно да се каже за:

Преобразбата на акционерско друштво во друштво со ограничена одговорност; и

Преобразбата на друштво со ограничена одговорност во акционерско друштво.

Промени во законодавството

Кога станува збор за промени во законодавството, мора да се потенцира дека одредбите од Законот за трговските друштва (во понатамошниот текст ЗТД) од 2004 година, коишто се однесуваат на постапката на преобразба на друштво од една во друга форма на друштво, попрецизно и подетално ја уредуваат, за разлика од одредбите коишто го уредуваа ова прашање во ЗТД од 1996 година.

Во членот 510, став 6 е утврдено дека органот на управување, односно содружниците, овластени да го управуваат друштвото, мора да состават известување во писмена форма, во коешто се образложени причините, правните и деловните прашања од значење за преобразбата и да го сторат достапно на сите содружници, односно акционери. Известувањето во писмена форма се доставува како дел од материјалите кои се доставуваат до содружниците, односно акционерите за собирот на содружниците, односно собранието на коешто се одлучува за преобразбата.

Во членот 511, став 1 е утврдена содржината на одлуката за преобразба, којашто треба да ги содржи следните податоци:

1) фирмата на друштвото коешто се преобразува и фирмата на друштвото во коешто се преобразува;

2) името и презимето на секој содружник, односно акционер, ЕМБГ, бројот на пасошот, односно бројот на личната карта или на друга исправа за утврдување на идентитетот-важечка во неговата земја, ако содружникот, односно акционерот е странско физичко лице и неговото државјанство, како и местото на живеење, односно фирмата, седиштето, МБС ако содружникот, односно акционерот е правно лице;

3) упатување на договорот за друштвото, односно на статутот којшто е прилог на одлуката за преобразба и е нејзин составен дел;

4) упатување на одлуката за избор на орган на управување, односно на орган на надзор, ако друштвото има орган на надзор и

5) упатување на усвоената годишна сметка.

Во членот 514, став 3 во точките од 1 до 9 таксаktivно се наброени кои прилози (исправи и докази) се приложуваат во оргинал, препис или заверена копија кај нотар кон пријавата за упис на преобразбата во трговскиот регистар.

Прашање 1

Секоја правна форма на друштвото содржи одредени права и обврски за содружниците, односно акционерите, како и за самото друштво. Постојат многубројни причини заради коишто содружниците, односно акционерите на одредена правна форма на друштво сакаат да ја променат правната форма на постоечкото друштво со негова преобразба во друга правна форма на друштво, па со тоа да ги сменат своите права и обврски кои ги имаат како содружници, односно акционери на друштвото, како и правата и обврските на самото друштво.

Во случај на преобразба на друштво со ограничена одговорност во акционерско друштво, тоа може да биде потребата за собирање на дополнителен капитал со издавање на нова емисија на акции, за што акционерското друштво претставува најпогодна форма на друштво. Исто така, акциите на акционерското друштво можат да котираат на берза, па со тоа се олеснува прометот на акциите. Ако друштвото се занимава со одредена дејност или работи од поголем обем и/или вредност, правната форма на акционерското друштво му дава на тоа "подобар глас".

За наведениот и за многу други случаи ЗТД содржи одредби со коишто ја овозможува и уредува преобразбата на друштвата. Кога тие одредби не би постоеле, тогаш би било потребно, во случај да се сака друга форма на друштво, постоечкото друштво да се ликвидира, а ново друштво да се основа во саканата форма. Очигледно е дека

таквата постапка би била значително посложена. Имено, во тој случај нема правен континуитет помеѓу тие две друштва. Деловните книги ќе мора да се затворат во друштвото коешто престанува, односно да се отворат во новото друштво. Мора да се откријат тајните резерви. При преносот на имот доаѓа до плаќање на одреден данок. Би требало да се извршат соодветни уписи на сопственоста во јавната книга за евиденција на недвижни ствари книги (ако во имотот на друштвото има недвижности). На сите вработени им престанува работниот однос во едно друштво и тие ќе мора да засноваат работен однос во новото друштво (ако се одлучи дека сите вработени ќе засноваат работен однос во новооснованото друштво). Престануваат (освен ако со согласност на сите договорни страни не се пренесат на новооснованото друштво) сите договори кај коишто договорна страна било друштвото коешто престанува, итн. Од наведеното јасно е во која мера ЗТД со своите одредби ја олеснува постапката за промена на правната форма на друштвото.

Прашање 2

Генерално ЗТД дозволува секое друштво да се преобрази во било која правна форма на друштво – акционерско друштво, друштво со ограничена одговорност, јавно трговско друштво, командитно друштво или командитно друштво со акции.

Согласност потребна за преобразба. Промената на формата на друштвото, која со себе повлекува и промена во правата и обврските на содружниците, односно акционерите претставува деловно исклучителна сериозна промена. Доволно е да се спомене дека во случај на преобразба на акционерско друштво во јавно трговско друштво акционерот, којшто воопшто не одговара за обврските на друштвото (може единствено да го изгуби она што го вложил во друштвото), со уписот на преобразбата во трговскиот регистар станува содружник на друштво за чии обврски им одговара на доверителите на друштвото со целиот свој имот и солидарно со останатите членови на друштвото (член 94 став 1).

Заради тоа сосема е разбирливо дека ЗТД штитејќи ги интересите на содружниците, односно акционерите на друштвото го пропишува мнозинството на гласови којшто е потребен за донесувањето на одлуката за прообразба. Тоа мнозинство се разликува со оглед на формата на друштвото којашто се преобразува и формата на друштвото во којашто се преобразува. За капиталските друштва општо е правилото што се поголеми обврските за содружниците, односно акционерите на тоа друштво со тоа што тоа друштво се преобразува во друштво во коешто обврските на членовите се поголеми во однос на неговите постоечки обврски, за валидноста на донесувањето на одлуката за прообразба се потребни поголем број на гласови. Во персоналните друштва, со оглед на нивната правна структура, таквите одлуки се донесуваат едногласно (член 510, став 2, 3 и 4).

Донесување на одлука за прообразба претставува, всушност, исклучително важна измена на договорот за друштвото, односно статутот на друштвото. Заради тоа таа одлука се донесува на начин определен за секоја форма на трговско друштво. При тоа, треба да се каже дека, на постапката за донесување на одлуката се применуваат сите одредби од ЗТД коишто се применуваат на донесување на такви клучни одлуки за поедини друштва-свикувањето на собир на содружници, односно на собрание, објавата на дневниот ред, начинот на гласање, записникот итн.

Прашање 3

- Со прообразбата друштвото и понатаму постои, само во друга правна форма. Останува сочуван правниот идентитет на друштвото коешто се преобразува. Промената на правната форма на друштвото нема влијание на неговиот идентитет. Преобразбата не е постапка во која друштвото со одредена правна форма престанува и се ликвидира, после што со основање настанува друштво со друга правна форма. Напротив, друштвото како правно лице, со сите свои права и обврски и понатаму постои, само не во истата правна форма, туку во онаа настаната со прообразбата. Заради тоа со прообразбата останува сочуван нејзиниот изворен правен субјективитет. Со прео-

бразбата не доаѓа до промена во субјективитетот на друштвото. Друштвото по преобразбата во смисла на субјективитетот е истото правно лице како и пред спроведувањето на таа постапка. Тоа продолжува да постои и да делува како и порано, но во друга правно организациона форма. Со оглед на тоа дека друштвото што се преобразува со тоа не престанува, нема причина за негова ликвидација. Меѓутоа, не се работи ниту за универзална правна сукцесија помеѓу друштвото коешто се преобразува и новата правна форма во којашто е преобразено, зошто се работи за истиот правен субјект којшто единствено ја променил правната форма.

- Содружниците, односно акционерите на друштвото што се пробразува и понатаму остануваат содружници, односно акционери на тоа друштво (освен со исклучок на оние содружници, односно акционери кои врз основа на ЗТД и одлуката за преобразба истапуваат од друштвото). Но, бидејќи друштвото ја сменило формата, соодветно се менува и формата, статусот, правата и обврските на содружниците, односно акционерите на преобразеното друштво. Така, во случај на пробразба на друштво со ограничена одговорност во акционерско друштво, содружниците на друштвото со ограничена одговорност стануваат акционери на акционерското друштво.

Наместо уделите коишто ги имале во друштвото коешто се преобразува, содружниците, односно акционерите на друштвото добиваат удели од друг вид, коишто се издаваат во преобразеното друштво. Така, во случај на пробразба на друштво со ограничена одговорност во акционерско друштво, уделите се менуваат во акции.

- Друштвото коешто е преобразено останува носител на сите права и обврски коишто ги имало друштвото коешто се преобразило. На пример, тоа и понатаму ги има сите дозволи, одобренија и права коишто надлежните органи ги издале на друштвото пред преобразбата. Исто така, преобразеното друштво е носител на сите имотни права, вклучувајќи ги и правата запишани во јавната книга за евиденција на недвижни ствари. Потребно е единствено во јавната книга за евиденција на недвижни

ствари, врз основа на одлуката за преобразба и уписот на преобразбата во трговскиот регистар, да се запише фирмата на прообразеното друштво.

Прашање 4

Содружник, односно акционер кој преку изјава дадена во писмена форма не се согласил со преобразбата на друштвото во друга форма на друштво, ужива заштита којашто е различна зависно од тоа дали се работи за капиталско или персонално друштво. Имено, кај капиталските друштва, содружниците, односно акционерите кои се во малцинство при донесувањето на одлуката за преобразба им припаѓа правото да не станат содружници, односно акционери на преобразеното друштво како и правото на паричен надомест од тоа друштво кое право го имаат по основ на нивниот удел, којшто му го пренесуваат на друштвото. Спротивно на ова, интересите на содружниците, односно акционерите кај персоналните друштва уживаат заштита на начин што без согласност на сите содружници, односно акционери не е можно да се донесе валидна одлука за преобразба.

Прашање 5

Посебно прашање е:

Може ли трговецот-поединец на којшто ЗТД му признава статус на трговец да се прообрази во одредена правна форма на одредено друштво, на пример во друштво со ограничена одговорност?

Одговорот е дека не може. Пред се, на трговецот - поединец, не се применуваат сите одредби на ЗТД, меѓу кои се и одредбите за преобразба на друштво од една во друга форма на друштво, зошто сосема е различна внатрешната структура, целта и начинот на работењето на едно друштво во однос на работењето на трговецот - поединец. Имено, доколку трговецот-поединец сака да ја продолжи својата дејност во некоја од формите на трговско друштво, треба да го основа тоа друштво и во него како основачки влог да го вложи својот имот или дел од него.

Преобразба на акционерско друштво во друштво со ограничена одговорност

1. Економски причини. Познато е, по правило, дека акционерското друштво се користи како поволна форма на друштво кога постојат поголем број на акционери и/или кога друштвото има поголема основна главнина којашто е потребна со оглед на дејноста што ја врши тоа друштво. Но, заради потребата за заштита на акционерите, доверителите и целото општество воопшто, одредбите на ЗТД со коишто се уредува акционерското друштво значително се подетални и построги во однос на одредбите коишто се применуваат на друштвото со ограничена одговорност. Заради тоа причините за преобразба на акционерското друштво во друштво со ограничена одговорност можат да се најдат во желбата или потребата на акционерите на акционерското друштво за продолжување на нивното членство во друштвото со ограничена одговорност, коешто дава поголеми можности за послободно уредување на односите помеѓу членовите на тоа друштво, и тоа во границите коишто ги утврдува ЗТД. Освен тоа, ако основната главнина на акционерското друштво се намали под пропишаниот законски минимум (денарска противредност од 25.000, односно 50.000 ЕВРА), а акционерите не сакаат да го "зајакнат" друштвото на начин со дополнителни уплати основната главнина да го достигне законскиот минимум, тогаш можат да се одлучат за преобразба на тоа друштво во друштво со ограничена одговорност, коешто мора да има минимална основна главнина во износ од 5000 ЕВРА во денарска противредност, предвидена со ЗТД.

2. Одлука на собранието. Преобразбата го менува и правниот статус на акционерите на така преобразеното друштво. На пример, по правило е правно полесно, а економски често попогодно, на трет да се пренесат акциите отколку уделите. Заради тоа за некои акционери не е, или не мора да биде, прифатливо да се менува правната форма на друштвото. Заради заштита на интересите на сите акционери, одлуката за преобразба се носи на собранието на акционери. Меѓутоа, откако ќе биде донесена одлуката за преобразба, во смисла на член 512, став 1 точка 1, мора

да им се овозможи на сите акционери да се изјаснат дали сакаат со нивните акции да учествуваат во друштвото со ограничена одговорност, но и да се испочитуваат и условите предвидени во точките 2, 3 и 4 од споменатиот член.

3. Гласови на акционери. Законот одредува во членот 510, став 2 дека одлуката за преобразба на собранието се донесува со мнозинство на гласови коешто не може да изнесува под две третини од сите претставени акции со право на глас, освен ако со статутот не се бара поголемо мнозинство.

Со оваа одредба овозможено е одлуката да биде донесена иако на тоа се противат малцинските акционери. Меѓутоа во членот 516, став 1 предвидена е обврска за друштвото на акционерот, кој дал писмена изјава дека не се согласил со преобразбата, да му ги откупи акциите според цена соодветна на усвоениот биланс на состојба утврден во одлуката за преобразба. Додека во ставовите 2, 3 и 4 од истиот член е предвидено и судот, во вон-процесна постапка, на предлог на акционер кој не ја прифатил понудената цена, да ја утврди вредноста на акциите.

4. Содржина на одлуката

Фирмата на акционерското друштво и фирмата на друштвото со ограничена одговорност. Одлуката за преобразба мора да ги содржи фирмите на двете друштва. При тоа можни се различни варијанти. Пред се, друштвото со ограничена одговорност може да ја задржи постоечката содржина на фирмата на акционерското друштво. Но со тоа што таа фирма мора да ги содржи зборовите "друштво со ограничена одговорност" или ознаката "ДОО" наместо зборовите "акционерско друштво" или ознаката "АД". Фирмата на друштвото со ограничена одговорност може да се измени во однос на целиот или било кој дел од содржината на дотогашната фирма на акционерскиот друштво. Па така, може да се измени ознаката со којашто поблиску се означува името на друштвото, ознаката за предметот на работењето на друштвото, скратениот назив. Во секој случај, потребно е фирмата на друштвото со ограничена одговорност во се

да ги исполнува условите потребни за упис на фирмата во трговскиот регистар.

Понатаму одлуката мора да ги содржи и останатите податоци на коишто како задолжителни упатува членот 511, став 1, точка 2, 3, 4 и 5.

5. Замена на акциите за удели. Правило е дека во замена за акциите коишто ги имале во акционерското друштво како акционери на тоа друштво, содружниците на друштвото со ограничена одговорност се стекнуваат со удели. Ако се има предвид одредбата од членот 512, став 1 точка 2, тогаш може да се каже дека вредноста на уделот, по правило, треба да одговара на вредноста на вкупниот број на акциите којшто акционерот ги имал во акционерското друштво. Велиме по правило, зошто во членот 512, став 1 точка 3, понатаму како услов е предвидено дека акционерот може самостојно да одлучи за големината на неговото учество со удел во друштвото со ограничена одговорност. Притоа како содружник добива удел со номинална вредност којашто одговара на номиналната вредност на акциите коишто ги имал во акционерското друштво. Тоа значи дека содружникот во друштвото со ограничена одговорност кој како акционер имал 100 акции со номинална вредност на акција во износ од 500,00 денари, може да стекне удел со номинална вредност од 50.000,00 денари.

Но во друштвото со ограничена одговорност коешто настанало со преобразба на акционерско друштво мора да учествуваат содружници чиешто учество на нивните номинални удели изнесува најмалку две третини од основната главнина на акционерското друштво коешто се преобразило. Ова е предвидено во членот 512, став 1 точка 4.

Не постои обврска на друштвото со ограничена одговорност на содружниците да им издаде било какви исправи за нивните удели и затоа не се работи за замена на акции во удели во физичка смисла. По правило по уписот на преобразбата во трговскиот регистар, содружниците на друштвото со ограничена одговорност би требало да му ги предадат на тоа друштво своите акции коишто ќе треба да ги прогласи за неважечки но и да ги поништи.

Притоа управителот согласно член 515, став 4 има обврска во рок од осум дена од денот на уписот на преобразбата во трговскиот регистар да му даде налог на Централниот депозитар за хартии од вредност да ја затвори акционерската книга.

Од друга страна акционерите при уписот на преобразбата во трговскиот регистар, треба да се запишат како содружници - сопственици на удели коишто ги стекнуваат во замена за акциите. Исто така тие треба да се запишат во книгата на удели на друштвото со ограничена одговорност.

6. Правата на трети лица. Според природата на работите сите права на третите лица спрема акциите се пренесуваат како права спрема уделите. Во спротивно третите лица со преобразбата би биле оштетени. На пример залогот врз акциите станува заложно право врз уделите и тоа право би требало да се запише во книгата на удели како и во трговскиот регистар.

7. Преобразбата од една во друга форма на друштво се запишува во трговскиот регистар, врз основа на поднесена пријава и прилози (исправи и докази) коишто се приложуваат кон пријавата за упис во оригинал, препис или заверена копија кај нотар. Што се приложува кон пријавата за упис е предвидено во членот 514, став 3 во точките од 1 - 9 и соодветно тие одредби се применуваат и на преобразбата на акционерско друштво во друштво со ограничена одговорност.

Преобразба на друштво со ограничена одговорност во акционерско друштво

1. Економско значење. Кога друштвото со ограничена одговорност ќе постигне одредена економска моќ често се јавува потреба за дополнително вложување на капитал, за појава на берза, за пристапување на нови содружници. Затоа во вакви случаи природно решение е содружниците на друштвото со ограничена одговорност да одлучат ова друштво да ја смени правната форма во акционерско друштво. Секако дека акционерското друштво е најпогодната правна форма која има значаен капитал и поголем број на акционери. Во прилог на ова е и што

акциите може да котираат на берза. Ова се дел од причините врз основа на коишто се оправдува одлуката за преобразба на друштвото со ограничена одговорност во акционерско друштво.

2. Износот на основната главнина. По правило износот на основната главнина на акционерското друштво е еднаков на износот на основната главнина на друштвото со ограничена одговорност.

3. Замена на уделите. Со преобразбата на друштвото со ограничена одговорност во акционерско друштво уделите се впреобразуваат во акции. Правно уделите престануваат да постојат, а во замена за нив по уписот на преобразбата во трговскиот регистар содружниците на друштвото со ограничена одговорност стануваат акционери кои добиваат соодветен број на акции со соодветна номинална вредност. Уделите би требало да се прогласат за неважечки, а претседателот на одборот на директори, односно претседателот на управниот одбор најдоцна во рок од осум дена од денот на уписот на преобразбата на трговскиот регистар, му дава налог на Централниот депозитар за хартии од вредност да отвори акционерска книга (член 515, став 3). Притоа правата на трети лица спрема акциите од друштвото што се преобразило се пренесуваат како права на трети лица спрема уделите во друштвото што настанало со преобразбата.

4. Бројот и номиналниот износ на акциите. Во замена за уделите коишто ги имале во друштвото со ограничена одговорност како содружници на тоа друштво, акционерите на акционерското друштво настанато по преобразбата се стекнуваат со акции на тоа друштво. Бројот и номиналната вредноста на акциите по правило треба да одговара на вредноста на уделите коишто ги имале содружниците на друштвото со ограничена одговорност. Важно е дека без оглед на вредноста на уделот што го имал содружникот кој по преобразбата станува акционер на акционерското друштво, да добие акции во вкупна номинална вредност којашто ќе одговара на вредноста на уделот што го имал како содружник во друштвото со ограничена одговорност (член 515, став 1 точка 2 и 3).

5. Статутот на акционерското друштво. Статутот на акционерското друштво Законот упатува дека е прилог кон одлуката за преобразба и е нејзин составен дел (член 511 став 1 точка 3). На содржината на статутот соодветно се применуваат одредбите од ЗТД со коишто се уредува содржината на статут при основање (член 511 став 2). Исто така ЗТД во членот 507, став 2 упатува на соодветна примена на одредбите од Законот за основање на акционерското друштво. Упатувањето на строгите услови за основање на акционерското друштво со овој член е оправдано од причини што доколку тоа не би било така, тогаш патот за заобиколување на тие одредби од ЗТД би бил да најпрвин се основа друштво со ограничена одговорност со кој потоа, тоа би се преобразило во акционерско друштво.

Овој водич претставува дел од серијалот на публикации за новиот Закон за трговски друштва подготвен од Здружението на правници од стопанството на РМ и Советот за корпоративно управување во соработка со **USAID** Проектот за корпоративно управување и Закон за трговски друштва. Овие брошури и избрана литература може да ги најдете на www.massorgov.com.mk и www.mbla.org.mk.

Јазична поддршка од **USAID** Проектот за корпоративно управување и Закон за трговски друштва:

Весна Миркоска, Главен лектор
Марија Стојановска
Ана Шошолчевска

Содржината на оваа публикација не се смета како обезбедување на правен совет. Читателите на оваа публикација се должни да обезбедат правен совет од нивниот правник. Оваа публикација е само за едукативни и информативни цели. Секоја употреба на содржината од оваа публикација е на ризик на корисникот. Проектот за Корпоративно управување и законот за трговски друштва нема да се смета за одговорен при употребата и толкувањето на овој текст.